

REGERINGEN

Regeringsbeslut

III:1

2011-11-17

S2011/10187/SF (delvis)

Socialdepartementet

Institutet för Framtidsstudier
Box 591
101 31 Stockholm

Uppdrag att utvärdera pensionsutfallet för kvinnor och män

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Institutet för Framtidsstudier att göra en analys av hur förvärvsmönster skiljer sig mellan kvinnor och män och hur det påverkar pensionen. Studien ska även ta hänsyn till skillnader mellan intjänade och överförda pensionsrätter samt till inkomster från grundskyddet i pensionssystemet. Därutöver ska tjänstepensionernas effekter för utfallet analyseras.

Utvärderingen ska innehålla en analys av hur barn- och familjeförhållanden påverkar förvärvsmönstret och därmed pensionen och i vilken mån pensionsrätt för barnår förmår utjämna sådana skillnader. Därvid ska särskilt studeras om utfallen för kvinnor respektive män i olika inkomst och utbildningskategorier skiljer sig åt och om eventuella regionala skillnader finns.

Analysen ska ha sin utgångspunkt i aktuella förvärvsmönster och inkomster men ska även skatta en förväntad utveckling för kvinnor och mäns pensionsutfall i och med att en större andel av pensionsinkomsterna kommer från det reformerade pensionssystemet.

För uppdragets genomförande får Institutet för Framtidsstudier rekvidrera högst 250 000 kronor från Kammarkollegiet senast den 1 december 2011. För 2012 får Institutet för Framtidsstudier rekvidrera högst 500 000 kronor senast den 30 mars 2012. Medlen utbetalas för vardera år engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska hänvisa till det diarienummer som beslutet har. Medel som inte förbrukats för avsett ändamål ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 29 juni 2012. Kostnaderna för uppdraget ska belasta utgiftsområde 13 anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 12 Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet med kopia till Utbildningsdepartementet) senast den 1 juni 2012. Arbetet med uppdraget ska stämmas av med Socialdepartementet och Utbildningsdepartementet vid lämpliga tidpunkter.

Ärendet

Det allmänna pensionssystemet, som bygger på livsinkomstprincipen, ger i princip alla lika möjligheter att bygga upp en rimlig pension. Utfallet i form av pension kan därmed sägas spegla deltagandet på arbetsmarknaden men också det faktum att lönevillkoren mellan olika branscher inte alltid är lika för alla. En faktor som påverkar de genomsnittliga förvärvsinkomsterna är att många kvinnor fortfarande ägnar mer tid åt obetalt arbete och mindre tid åt betalt arbete än män, vilket leder till lägre genomsnittliga pensioner för kvinnor. Skillnaden i utfall i det allmänna systemet påverkas också av att inkomster ovanför intjänandetaket inte ger någon pensionsrätt.

Det finns dock en viss utjämning av inkomster inbyggt i systemet som ofta gynnar kvinnor. Delningstalen i det allmänna pensionssystemet beräknas med utgångspunkt från gemensamma livslängdstabeller för män och kvinnor. I och med att kvinnor i genomsnitt lever längre än män, och eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster bidrar de könsneutrala delningstalen till att jämna ut inkomstskillnaderna vid pensionering mellan könen i förhållande till inbetalda avgifter.

Det allmänna pensionssystemet är ett individbaserat system och intjänade pensionsrätter delas inte makar emellan. I premiepensionssystemet är det möjligt för makar att begära att pensionsrätten årligen ska överföras till den andra maken.

Vidare är vissa av pensionsrätterna finansierade via transfereringar och skatter. Socialförsäkringsersättningar som t.ex. sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning ger pensionsrätt som vilken inkomst som helst.

I ett livsinkomstbaserat pensionssystem finns behov av särskild kompensation i pensionshänseende för sådan frånvaro från arbetsmarknaden som inte rimligen bör slå igenom som minskad pensionsrätt. Därför tillräknas vissa grupper i samhället en kompletterande pensionsrätt, ett så kallat pensionsgrundande belopp. För sådana tänkta inkomster, pensionsgrundande belopp, betalas hela avgiften till pensionssystemet av staten. De pensionsgrundande beloppen utges till fyra grupper: småbarnsföräldrar, värnpliktiga, studerande och personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Fördelningspolitiskt viktigast ur jämställdhetsperspektiv är barnårsrätten som ger extra pensionsrätt till föräldrar med barn under fyra år, för att kompensera för minskade inkomster och arbetstid som många småbarnsföräldrar får. Barnårsrätten ges automatiskt till föräldern

med den lägsta inkomsten, som oftast är kvinnor, om inte föräldrarna själva bestämmer om en annan ordning.

För att ge alla en trygg ålderdom med en rimlig levnadsstandard finns det ett grundskydd i det allmänna ålderspensionssystemet som även bidrar till att jämna ut skillnaderna i pensionsnivåer mellan kvinnor och män. Kvinnorna är starkt överrepresenterade bland dem som uppbär någon form av grundskydd. Både garantipension och bostadstillägg betalas ut till fyra gånger så många kvinnor som män.

Mot bakgrund av dessa regler är det viktigt att följa upp hur kvinnors och mäns pensioner utvecklas i praktiken.

Vidare omfattas en mycket stor andel av löntagarna, uppskattningsvis minst 90 procent, av någon form av tjänstepensionsförsäkring som kan vara en viktig inkomstkälla i ålderdomen, vilket gör att det är viktigt att beakta dessa i en analys av skillnaderna mellan kvinnor och mäns pensioner.

På regeringens vägnar

Lena Adelsohn Liljeroth

Asees Ahuja

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Utbildningsdepartementet/JÄM
Socialförsäkringsutskottet
Kammarkollegiet